

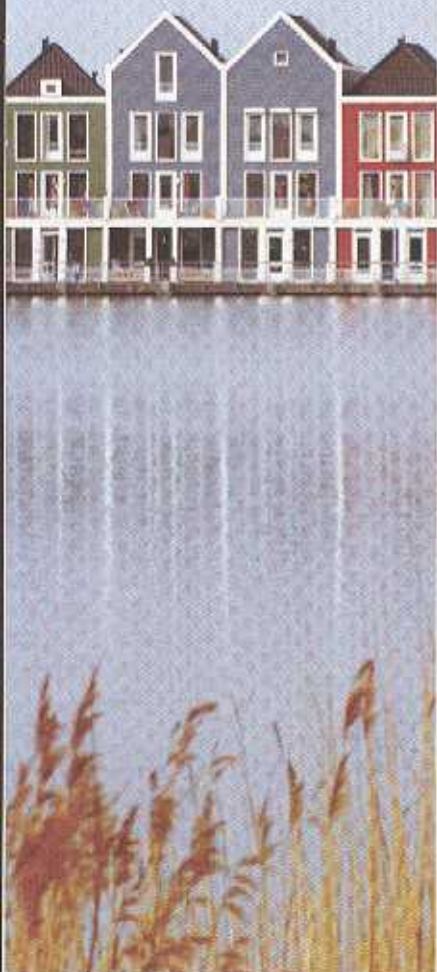

VIVA VINEX!

HET WERD TIJD. EINDELIJK BESEFFEN OOK OPINIELEIDERS WAT DE BEWONERS ZELF ALLANG WISTEN: HET LEVEN IN ONZE VOORSTEDEN IS VERRUKKELIJK

Suburbia heeft een slechte bijklank. Het begrip wekt associaties met suffe mensen in suffe huizen. Maar de burgerij van Nederland die de nieuwbouwwijken bevolkt, geniet van veiligheid, ruimte, comfort, beschaving, rust en een verrassend gevarieerd aanbod van huizen. 'Voor gewone mensen is saaiheid een zegen.'

Vakantieoord op een Caraïbisch eiland of nieuwbouwwijk? De 'glimlachende' huizen van Houten Vinex

Van der Gun en Schuurman hebben ieder een eigen kantoor op de begane grond

Geen pand is hetzelfde: hoog- en laagbouw wisselen elkaar af

De 'vissershuisen' trekken veel bekijks van toeristen

Ingrid van der Chijs en Gerry van der List
Foto's Peter Hilz

Het is een plek 'waar de huizen glimlachen'. Dat beweren tenminste de auto-riteiten van Houten Vinex, de nieuwbouwwijk van het plaatsje onder Utrecht. Een beetje overdreven, dat wel natuurlijk. Toch boezemt een wandeling door het gebied al snel vertrouwen in de vaderlandse stedenbouw in. Variatie volop bijvoorbeeld. Geen huizenblok is hetzelfde. Strakke kubussen van bakstenen en rustiek uitzijnde 'houten' hutten wisselen elkaar af. Het opvallendst zijn de vrolijk gekleurde 'vissershuisen' in de buurt De Tuin, die doen denken aan de huizen van Willemstad op Curaçao. Het lijkt wel een vakantieoord. Zelfs de meeuwen schijnen te vergeten dat ze in Midden-Nederland zijn en vliegen krijsend over het binnenwater.

In de delen waar niet meer wordt gebouwd, is het erg rustig. Auto's zijn er nauwelijks te horen. Ze mogen er wel komen, maar zijn 'te gast', zoals de borden aangeven.

Langzaam rijden dus, fietsers hebben voorrang. Midden op de dag zijn er weinig mensen op straat. De 67-jarige Ria Reymers laat haar hond uit. Ze is kort geleden naar Houten Vinex verhuisd en geniet van de stilte. 'Af en toe loop ik een rondje met de hond, dan heb ik meteen contact met buurtbewoners.'

Wandelend door het vredige Houten Vinex begrijp je meteen waarom deze buurten bij kopers en huurders zo in trek zijn. De nieuwbouwwijk biedt veiligheid, ruimte, comfort, beschaving, rust en een verrassend gevarieerd aanbod van woningen. Wat je niet snapt, is al het geschamper op zulke voorsteden. Waarom wordt er altijd zo denigrerend gedaan over 'suburbia'? Waarom heeft Vinex, althans in kringen van opinieleiders, zo'n slechte bijklank gekregen?

Minachting

Tot grote vreugde van veel kijksters – en hun stickem meekijkende mannen – zijn ze weer op de vaderlandse televisie te volgen, de wanhopige huisvrouwen van *Wisteria Lane*. *Desperate Housewives* is onder meer zo'n suc-

'Zo veel ruimte, dat is uniek'

Christel van der Gun (35)
en Michel Schuurman (33),
Houten Vinex

De privédansstudio op zolder is Christel van der Guns grootste trots. Hier bereidt de eigenaar van dansschool Stardance haar lessen voor. Het houten huis van Van der Gun en haar partner Michel Schuurman heeft vier verdiepingen. Op de begane grond hebben ze ieder een eigen kantoor. Schuurman runt er zijn bedrijf Incipit, dat de voorbereiding verzorgt van verre expedities. 'Zo veel ruimte op een kwartier afstand van Utrecht, dat is toch uniek,' zegt Van der Gun.

Hoewel Van der Gun is geboren en getogen in Houten was het niet vanzelfsprekend dat ze er later zelf ook zou gaan wonen. Op haar twintigste vertrok ze naar Amsterdam om de Dansacademie te doen. Het leven in de grote stad beviel goed. 'Ik kon op mijn balletschoenen naar de HEMA, zonder dat iemand zich eraan stoorde. Heerlijk!' Maar na een paar jaar kreeg ze heimwee naar het platteland. Houten Vinex was precies wat ze zocht: minder kleinschalig dan het oude Houten, de polder op loopafstand. Voor een dansschool is een vinexwijk bovendien de perfecte locatie. Met al die nieuwe buurtbewoners is er aan leden nooit gebrek.

cesvol programma, omdat het appelleert aan de vooroordelen over de locatie van de serie. De hoofdpersonen hebben het in hun comfortabele huizen in een typisch Amerikaanse *suburb* ogenschijnlijk goed voor elkaar, maar hun leven is bij nadere beschouwing een puinhoop. Moord en doodslag, wanhoop en eenzaamheid, mishandeling en bedrog, al deze gruwelen openbaren zich achter de burgerlijke façades van een nette buurt. 'Wisteria' rijmt niet voor niets op 'hysteria'.

Desperate Housewives staat niet op zichzelf. Tal van Hollywood-films, zoals *American Beauty*, *The Burbs* en het recente *Little Children*, geven blijk van een dedain voor de wereld der voorsteden. Het is zo'n opvallend fenomeen dat er vier jaar geleden een Nederlands proefschrift aan is gewijd. In *Tijd voor suburbia* zette cultuurwetenschapper David Hamers alle vooroordelen in Amerikaanse bladen, boeken, films en televisieprogramma's op een rijtje. Volgens hem was er sprake van een 'hardnekkige, eenzijdige en overwegend negatieve representatie'. In de suburbs wonen volgens het dominante beeld suffe

mensen in saffe woningen, die de zinloosheid van hun bestaan proberen te camoufleren door een (te) grote auto voor de deur te zetten en achter de voordeur nog weleens dingen doen die het daglicht niet kunnen verdragen.

De Amerikaanse cultuuruitingen bepalen sterk de Nederlandse kijk op zaken. Ze hebben ook meer dan genoeg Nederlandse pendanten. Zo beschreef Saskia Noort in *Nieuwe burens* de akelige leegte van een nieuwbouwwijk en vertelde de schrijfster in interviews met graagte dat haar thriller de benauwdheid van de wereld van de doorzonwoningen moest tonen. Hetzelfde nachtmerrie-achtige stereotype is te zien in *De Noorderlingen*. Regisseur Alex van Warmerdam probeerde in deze, overigens tamelijk flauwe, film de draak te steken met de kleinburgerlijke moraal van een buitengewoon winderige nieuwbouwwijk uit de jaren zestig.

Zo'n film sluit aan bij de minachting in artistieke milieus voor brave burgers, voor de middenklasse die gewoon hard werkt, in het huwelijk treedt en een gezin sticht, het eigen huis opknaapt, actief is in allerlei verenigingen en zich bezighoudt met nog zo wat meer nuttige dingen die een samenleving draaiende houden. In de ogen van kunstenaars is dat allemaal buitengewoon bekrompen.

Maar in het geval van vinexwijken kreeg de afkeer van nieuwbouw een bredere en krachtigere vorm. Alternatieve, artistieke types ondervonden bijval van wetenschappers en bestuurders. De gewraakte wijken danken hun naam aan de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra. Dit beleidsdocument uit 1991 bepaalde dat er 285.000 extra woningen

moesten verrijzen in nieuwe wijken die dicht tegen de stad zouden worden aangebouwd. Ze moesten de dreigende leegloop van de (middel)grote steden tegengaan en de automobiliteit tussen wonen, werken en voorzieningen beperken. Door de massaliteit van de operatie werd Vinex een synoniem voor de buitenwijk.

De omvang van het project zorgde uiteraard ook voor aanvangsproblemen. Er gaat altijd wel wat mis. Journalisten begaven zich opgetogen naar Ypenburg (bij Den Haag), IJburg (bij Amsterdam) of Leidsche Rijn (bij Utrecht) – de grote drie van de ongeveer honderd vinexwijken – om te berichten over doodse zandvlakten en vertragingen bij de totstandkoming van verbindingen van het openbaar vervoer. Waardering voor de durf, ambitie en innovatiedrang van Vinex ontbrak in zulke verslagen. Leedvermaak overheerste.

Vlees noch vis

Intussen klaagden architecten over de eentonigheid die de nieuwbouw zou kenmerken. De bekende Carel Weeber merkte op dat er van het door hem bepleite 'wilde wonen' geen sprake was in de in zijn ogen truttige vinexwijken, waar vooral rijtjeshuizen werden gebouwd. 'Saai, vlees noch vis, overal hetzelfde, een groen vernis dat eentonigheid moet maskeren,' oordeelde het Amsterdamse research- en adviesbureau RIGO in 1999. In de politiek liep Adri Duivesteijn voorop in de strijd. De toenmalige vicefractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer liet geen gelegenheid onbenut om duidelijk te maken dat zich een sociale en stedenbouwkundige

ramp aan het voltrekken was. En VVD-politica Sybilla Dekker zei het in 2003, kort na haar aantreden als minister voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, heel kernachtig: 'Vinex, dat moeten we niet meer doen.'

Het leek een onvermijdelijke slotsom na al die klaagzangen. Maar die klaagzangen gingen geheel over de hoofden van de ongeveer één miljoen betrokkenen heen. De inwoners van de vinexwijken toonden zich in opiniepeilingen namelijk heel tevreden over hun nieuwe omgeving, ook al signaleerden ze weleens een minpuntje. En zie, de laatste tijd krijgen ze van de buitenwacht steeds vaker het gelijk toebedeeld dat ze eigenlijk al hadden. Het tij in de publieke opinie begint namelijk te keren.

Blauw-paars, zeeblauw,

Gelegen aan het Markermeer is IJburg geliefd onder watersporters. Enkelens hebben zelfs een eigen steiger

oranje-rood, zachtgeel: de huizen in de Brabantse wijk Watertuinen vertonen een rijk kleurenpalet. De woningen hebben ook mooie balkons, verzorgde tuinen en veel zowel grote als kleine ramen, zodat de bewoners kunnen genieten van het uitzicht over weilanden met boerderijen. Of over het water. Bijna elk huis heeft een steiger waaraan een bootje ligt gemeerd.

Watertuinen maakt deel uit van De Grote Wielen, een fraaie vinexwijk bij Den Bosch. Het behoort niet tot de dertien voorsteden die onderzoekers van het Ruimtelijk Planbureau belichten in hun vorig jaar verschenen studie *Vinex! Een morfologische verkenning*, maar zou wel een ondersteuning kunnen bieden voor de opmerkelijk positieve bevindingen van de Haagse wetenschappers. De vinexwijken, stellen zij vast, kenmerken zich door een aanmerkelijk grotere variatie in vormtaal dan voorheen gebruikelijk was en ze laten een veelheid van stijlen zien. De pluriformiteit wordt bevorderd doordat wijken een eigen 'thema' kiezen en zich op die manier proberen te onderscheiden. De ene

Nieuwe wijken

Waar alle vinexlocaties liggen

